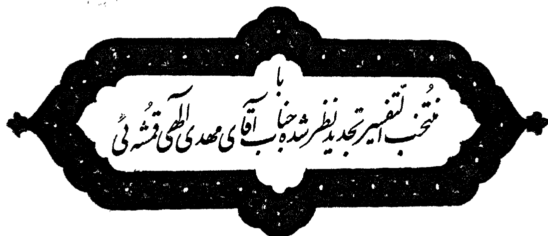
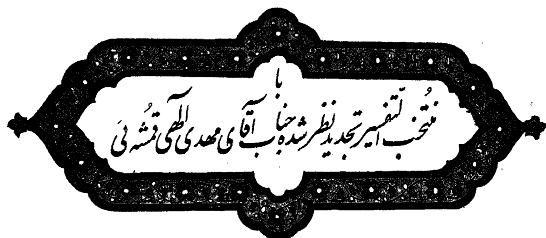

منتخب التفسیر تجدید نظر شده با جناب آقای مهدی الهی قمشه‌ای

قرآن مجید

مقدّمه

چون دانشمند محترم آقای اخگر نیت خیر خود را برای طبع و نشر نسخه نفیسی از کلام الهی با این بنده در میان نهادند و برای انتخاب نسخه ممتازی که اساس طبع قرار گیرد مشورت فرمودند: نسخه حاضر را که از نفایس آثار هنری قرن گذشته است از گنجینه کتابخانه ملی برگزیدیم که از برکت نشر کلام خدا نمونه‌ای از مشهورترین آثار هنری زیبای ایرانی یعنی خط خوش که متأسفانه در پرده فراموشی پیچیده شده و از یادها رفته است تا دیده‌های خوانندگان را روشنائی بخشد. چون مقدمات طبع فراهم گردید مقرّر شد که برای معرفی این نسخه نفیس آنرا توصیف و کاتب زبردست دانشمند و هنرمند آنرا تعریف کنم این است که مختصری در این باب نوشته می‌آید:

نسخه حاضر این کلام الله بقطع وزیری بزرگ با جلد ممتاز نقاشی روغنی و مزین به بهترین تذهیب و ترصیع عصر است. - خط متن نسخ، کتابت عالی، سر سوره‌ها و اضافات بقلم رقاع. و تاریخ اتمام آن سال ۱۲۵۹ هجری قمری یعنی مقارن نابینائی وصال است. که فرزند ارشد هنرمند وی یعنی میرزا احمد وقار آنرا تکمیل کرده است. ترجمه مختصری از احوال وصال این است:

ابو احمد محمد شفیع بن محمد اسمعیل ملقب به میرزا کوچک و متخلص به وصال بسال ۱۱۹۷ در شیراز متولد گردید. هم از زمان کودکی بتحصیل علوم متداوله و کسب هنر آغاز نهاد. چون به سن تمیز رسید طبعش بدرویشی مایل گردید و بخدمت عارف معروف عصر میرزا ابوالقاسم سکوت رسید و طریقت سپرد. وصال هزار بیت مثنوی را از بر داشت و کتاب قرآن را نیز تعلیم گرفته بود و با اینکه بزرگان عصر صحبتش را مغتنم می‌شمردند گوشه‌گیری را برگزید جز در روزی که در مسجد بتعلیم و تربیت مردم می‌پرداخت کمتر با کسی آمیزش داشت. وصال در [illegible] از نعمت بینائی محروم شد و کمال [illegible] او در چشم [illegible] کرد ولی با اینکه از خواندن و نوشتن ممنوع بود ذوق نوشتن و خواندن در وی کم نگردید. سرانجام پس از سالها بیماری و نابینائی تا سال ۱۲۶۲ درگذشت و در بقعه شاهچراغ در جوار مزار مرشد خود میرزا ابوالقاسم سکوت بخاک سپرده شد.

وصال به صفات حمیده و صفات پسندیده ستوده بود و از مشهورترین خوشنویسان هنرمند قرن سیزدهم هجری است. در خط [illegible] اقلام سته استاد اول روزگار بود. ثلث و نسخ و ریحان و رقاع و تعلیق و نستعلیق و شکسته را خوش می‌نوشت ولی از همه اقلام در خط نسخ مهارت داشت. در خط نسخ در عهد به استواری [illegible] لطف خاص [illegible] که یکی از نمونه‌های آن زیر نظر است.

مهدی بیانی بهمن ماه ۱۳۳۴

سورهٔ فاتحه

در مکه نازل شده و آیاتش ۷ است

بنام خدای بخشندهٔ مهربان ①

ستایش خدا را که پروردگار جهانیان (آفرینندهٔ جهانها) است ②
بر خلق بخشنده و مهربان است ③ پادشاه روز جزا (روز کیفر نیک و بد)
است ۳ بار الها ترا میپرستیم و از تو یاری میجوئیم ⑤ ما را براه راست
(خداپرستی و توحید) هدایت فرما ⑥ راه آنانکه بایشان انعام
فرمودی (یعنی طریق انبیاء و اولیاء حق) نه راه کسانیکه برآنها
خشم نمودی (مانند اهل جهل و عناد) و نه راه گمراهان (مانند اهل شهوت و غضب) ⑦

سورة الفاتحة
مكية وآياتها سبع

بسم الله الرحمن الرحيم ١

الحمد لله رب العالمين ٢ الرحمن الرحيم ٣

مالك يوم الدين ٤ إياك نعبد وإياك

نستعين ٥ اهدنا الصراط المستقيم ٦

صراط الذين أنعمت عليهم غير

المغضوب عليهم ولا الضالين ٧

سورهٔ بقره
در مدینه نازل شده و آیات آن ۲۸۶ است

بنام خدای بخشندهٔ مهربان

الم (از رموز و اسرار بین خدا و رسول است) ۱ این کتاب
بی هیچ شک راهنمای پرهیزکاران عالم است ۲ کسانی که
بجهان غیب ایمان آرند و نماز بپای دارند و از هرچه روزیشان
کردیم (از علم و قدرت و جاه و ثروت) بمستحقین انفاق
کنند ۳ و آنانکه ایمان آرند بآنچه خدا بتو و پیغمبران
پیش از تو فرستاد و آنها بعالم آخرت یقین کامل دارند ۴

سورة البقرة مدنية
وهي مائتان وست وثمانون آية

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

الٓمٓ ١ ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ

هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ ٢ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالْغَيْبِ

وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ٣

وَالَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ

مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوْقِنُوْنَ ٤

سورهٔ بقره

۱

و آنان از لطف پروردگار خویش براه راستند و آنها بحقیقت رستگاران عالمند (۵) ای رسول ما بر ایمان اهل کفر
و عناد انتظار مدار که ایشان را بترسانی یا نترسانی یکسان است و ایمان نخواهند آورد (۶) قهر خدا
مهر بر دلها و پرده بر گوشها و چشمهای ایشان نهاد که فهم حقایق و معارف الهی را نمیکنند و ایشان را
عذاب بسیار سختی خواهد رسید (۷) و گروهی از مردم منافق گویند که ما بخدا و روز قیامت ایمان آوردیم
و حال آنکه ایمان نیاورده و دروغ میگویند (۸) میخواهند خدا و اهل ایمان را فریب دهند و حال آنکه فریب
نمیدهند مگر خود را و این معنی را از جهل و سفاهت نمیدانند (۹) دلهای آنان مریض است پس خدا بر مرض
جهل و عناد ایشان بیفزاید و آنها را بدین سبب که دروغ میگویند و با اهل ایمان دورنگی و نفاق و ریا میکنند
عذاب دردناکی است (۱۰) و چون مؤمنان آنان را گویند که در زمین فساد مکنید پاسخ دهند که تنها کار
بصلاح میکنیم (۱۱) آگاه باشید که ایشان سخت مفسدند ولی خود نمیدانند (۱۲) و چون بآنها گویند ایمان آورید
چنانکه دیگران ایمان آوردند پاسخ دهند که چگونه ما ایمان بیاوریم مانند بیخردان آگاه باشید که ایشان
سخت بیخردند ولی نمیدانند (۱۳) چون با اهل ایمان برخورند گویند که ما ایمان آورده‌ایم و چون با شیطانهای
خود خلوت کنند گویند ما باطناً با شمائیم جز اینکه مؤمنان را استهزا میکنیم (۱۴) خدا آنها را استهزا کند
و آنان را در بیابان جهل و گمراهی ایشان رها کند که سرگردان باشند (۱۵) ایشانند که گمراهی را براه
راست خریدند پس تجارت آنها سود نکرد و راه هدایت نیافتند (۱۶) مثل ایشان
مثل کسی است که آتش بیفروزد پس تا

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾ إِنَّ
الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾
خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ ۖ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ ۖ وَلَهُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَمَا هُم بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ
إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ
مَرَضًا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ
الْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِن لَّا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا
آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ ۗ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ
السُّفَهَاءُ وَلَٰكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا
وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ ﴿١٤﴾
اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا
كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾ مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا

رموز این بخش

۱ - ~ علامت مدّ با چهار الف

۲ - صه همزه وصل در حال وصل ساقط میشود

۳ - ° حرفیکه هیچ اعراب ندارد و غیر ملفوظ است

۴ - ∴ وقف مراقبه

۵ - ا الف مقصوره (روی حرف) - علامت الف (زیر حرف) علامت کسره

۶ - ط وقف مطلق

۷ - ج وقف جائز

۸ - ص وقف مرخّص

۹ - صلے وقف جائز است ولی وصل اولی است

۱۰ - ق وقف کرده اند ولی وصل اولی است

۱۱ - ک مانند علامت قبل

۱۲ - لا وقف ممنوع است

۱۳ - * علامت ابتداء حزب و جزء و موضع سجده

۱۴ - ن تنوین ن قرائت میشود

توضیح لازم

این قرآن کریم از روی نسخهٔ منحصر بفرد موجود در کتابخانهٔ ملّی تهران (خط مرحوم وصال شیرازی رحمت الله علیه) عکس برداری شد چون بعض صفحات دارای تذهیب [illegible] بود تذهیب آن در برابر دستگاه روشن خوانده نشد تذهیب صفحات محو و در حاشیه زیباتری که مد نظر است قرار داده شد. نسخهٔ خطی شمارهٔ آیه نداشت با چاپ شماره با رنگ قرمز به اضافه علامات لازم جداگانه کلیشه و بچاپ رسید. شماره صفحه نداشت بر صفحات شماره ردیف گذارده شد شماره صفحات در پائین حاشیه بر صفحات جداگانه نوشته شده بچاپ رسید ضمناً مواضع حزب و سجده با رنگ قرمز در کنار حاشیه علامت گذاری و خطوط متن که بعضاً بر اثر مرور زمان سیاه یا کمرنگ شده بود با دقت هر چه تمامتر اصلاح گردید.

با کلیهٔ مصاحف چاپی و خطّی صحیح که در دسترس بود که بعض آنها با قرآن مکتوب در صدر اسلام حرف بحرف و اعراب به اعراب مقابله شده بود مطابقه و اصلاح گردید تا طبع این نسخهٔ حاضر که بدون غلط کتابت است. در لطافت و نفاست چاپ و رنگ آمیزی کاغذ هم کوشش ممکنه بعمل آمد و بطوریکه ملاحظه میفرمائید نفیس ترین و صحیح ترین نسخ کلام الله را با انضمام منتخب تفسیر فارسی با تحمّل زحمات طاقت فرسا به جامعهٔ مسلمین اهدا نموده از قارئین محترم التماس دعا دارد

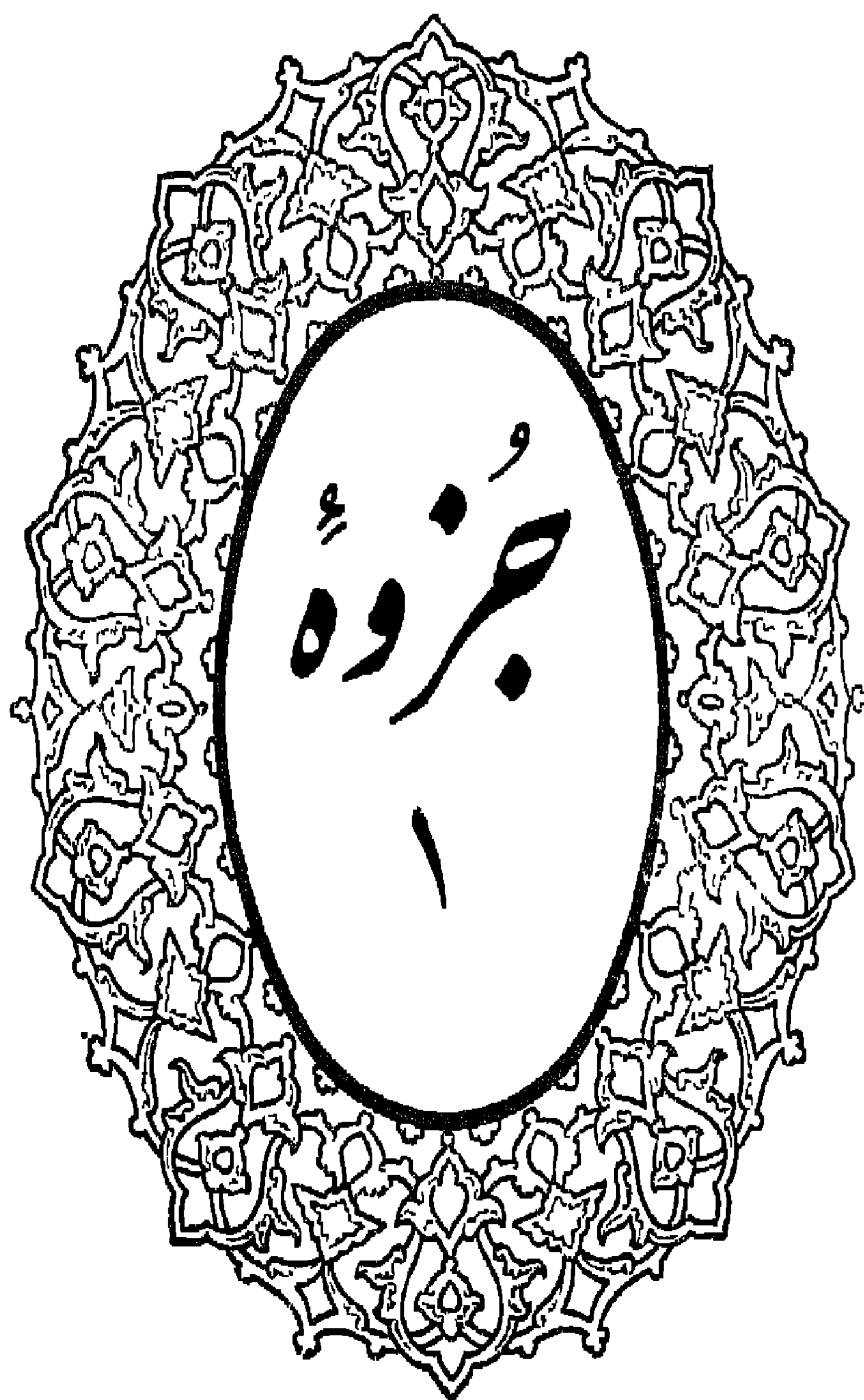
احمد خسگر

امور اداری فنی زیر نظر: ایرج خسگر

خط نستعلیق منتخب تفسیر از جلال الدین اعتضادی - تذهیب حواشی و اصلاح عکسها و تزیین صفحات از: عباس نعمت اللهی (سروش)

کلیشه و گراور از: گراور سازی هرمزد - مسئول چاپ احمد شقیقی

اضاءت ما حوله ذهب الله بنورهم وتركهم في ظلمات لا
يبصرون ﴿١٧﴾ صم بكم عمي فهم لا يرجعون ﴿١٨﴾ او كصيب من
السماء فيه ظلمات ورعد وبرق يجعلون اصابعهم في اذانهم
من الصواعق حذر الموت والله محيط بالكافرين ﴿١٩﴾ يكاد
البرق يخطف ابصارهم كلما اضاء لهم مشوا فيه واذا اظلم
عليهم قاموا ولو شاء الله لذهب بسمعهم وابصارهم ان الله
على كل شيء قدير ﴿٢٠﴾ يا ايها الناس اعبدوا ربكم الذي
خلقكم والذين من قبلكم لعلكم تتقون ﴿٢١﴾ الذي جعل لكم
الارض فراشا والسماء بناء وانزل من السماء ماء فاخرج به
من الثمرات رزقا لكم فلا تجعلوا لله اندادا وانتم تعلمون ﴿٢٢﴾
وان كنتم في ريب مما نزلنا على عبدنا فاتوا بسورة من مثله
وادعوا شهداءكم من دون الله ان كنتم صادقين ﴿٢٣﴾ فان لم
تفعلوا ولن تفعلوا فاتقوا النار التي وقودها الناس والحجارة
اعدت للكافرين ﴿٢٤﴾ وبشر الذين امنوا وعملوا الصالحات ان لهم
جنات تجري من تحتها الانهار كلما رزقوا منها من ثمرة رزقا

جُزوهٔ
۱